

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Cap. IV. An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter,
excusetur à restitutione?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

Patrocinaretur autem fraus furi, si in dubio illi esset favedum, in ordine ad restitutionem ablatorum.

117. Quid autem dicendum sit de minimis furtis filiorum, famulorum, &c. circa esculenta, & poculenta, non ea, quæ aliquanto pretiosiora sunt, sed quæ destinata in alimenta comuna eorum, si ea furta non sint ad vendendum illa, sed ad comedendū actualiter; constat inter Doctores id minus scrupulose tractandum. Vide auctores citatos.

118. Pro omnibus autem casibus supra dictis, & alijs minoris quantitatis optimum est consilium, quod præbet P. Lessius de iust. cap. 12. dubit. 8. num. 50. his verbis *Mone- di mihi sunt hoc loco pro his, & similibus casibus Confesarij, ut non facile in furtis etiam minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent; sed pro conditione, & capacitate personarum semper aliquam restitutionem iniungant, quæ fiat, vel redendo rem eandem, si extat, vel eiusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando maiore obsequio, quam ex contractu teneatur: vel si creditoribus non possunt, conferendo tantum in pauperes. Hac enim ratione, cum non impune transeunt, magis ab eiusmodi peccatis absterrentur, quàm alijs penitentiolis, alioquin sūt ad huiusmodi furtula faciliores, & ad maiora gradum faciunt.*

C A P V T IV.

An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione?

ARTICVLVS I.

Traditur doctrina generalis.

SYMMARIVM.

Non est prolixè scrutandum, qui nam fuerint Authores opinionum damnatarum! num. 119.

Iussio, consilium, & palpo pertinent ad hanc questionem. num. 120.

Sed præcipue ad eam pertinet, qui consilio suo inducit alium ad nocendum alterius. num. 122.

An qui dedit consilium de nocumento alterius, semper teneatur ad restitutionem? num. 123.

Et quid si consilium non movet cum effectu? num. 124.

119. **P**ropositio 39. ex damnatis hæc est: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendū grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati.* Quis fuerit Author huius propositionis me latet; sicut, aliarum, quæ in præcedentibus retulimus, & in subsequētibz referemus. De quo nō multum curo: tum quia non est curandum, quis erraverit; sed qua ratione non est errandum; tum etiam quia errant quandoque scriptores moderni, qui scripserunt explicantes hoc decretum, attribuentes authoribus classicis opiniones ab eis omnino alienas; præcipue cum ex aliorum citationibus referunt. Sicut enim reus non damnatur, donec eius

eius confessio audiatur; ita non oportet damnare authorem, donec opinio in ipsius scriptis attente legatur.

120. Ex cooperantibus ad damnum proximi, contentis in illis duobus versibus, *Iussio, consilium, consensus, Palpo, Recursus, Participans, mutus, non obstans, non manifestans*; tres sunt, qui spectare possunt ad hanc damnationem, scilicet iubens, consilium præbens, & adulator. Et primo quidem iussione sua movet, & inducit herus famulum, si illi præcipiat, ut lædat graviter proximum. Quare is herus tenetur ad restitutionem damni illati, nisi ante damnificationem revocet imperiū. Et si qua opinio oppositum doceat, subiacet huic damnationi.

121. Deinde adulator adulatione sua quandoque movet, & inducit ad damnificationem proximi. Nam si furi adveniat occasio furandi, & Titius aduletur ei laudans artificium eius, & audaciam in furando, hac adulatione movet, & inducit furem ad inferendum damnum proximo. Et ita si fur non restituat, tenetur Titius ad restitutionem. Et si qua propositio doceat, non dari in Titio eam obligationem restituendi, illa subiacet huic damnationi.

122. Sed præcipue extenditur hæc damnatio ad eum, qui suo consilio movet, & inducit alium ad inferendum grave damnum proximo. Affirmant enim omnes Theologi cum S. Toma quæst. 62. art. 7. eiusmodi consulentem teneri ad restitutionem damni illati. Et ratio est manifesta. Tenetur enim restituere, quicumque est causa moralis damni illati: sed qui consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, est causa moralis damni illati: ergo tenetur ad restitutionem.

Th. San.

123. Et quidem S. Thomas loco cit. hæc verba habet, ex quibus non bene intellectis forte habuit anam errandi propositio damnata: *In alijs autem casibus enumeratis non semper obligatur aliquis ad restituendum. Non enim semper consilium, vel adulatio, vel aliquid huiusmodi, est efficax causa rapinae. Unde tunc solum tenetur consiliator, aut palpo, id est, adulator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex huiusmodi causis fuerit iniusta acceptio subsequuta.* Ex quibus verbis perperam inferes univèrsaliter, eum, qui præbet consilium de damnificatione proximi, non teneri ad restitutionem, cum oppositum consequens manifeste inferatur: tum quia cum dicit *non semper*, supponit, aliquando teneri. Tum etiam, quia iuxta S. Thomam tunc tenetur consiliator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex huiusmodi causa fuerit iniusta acceptio subsequuta: sed quando quis consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, probabiliter æstimari potest, quod ex causa eius consilij fuerit ea iniusta damnificatio subsequuta: ergo tunc tenetur consiliator ad restituendum.

124. Verum quidem est, quod in aliquibus casibus non tenetur consiliator ad restitutionem, quando scilicet consilium non movet, neque inducit ad damnificationem proximi, v. g. quando iniustus damnificator est iam omnino determinatus ad inferendum damnum proximo, si tunc superveniat consilium, hoc non inducit, neque movet.

ARTICVLVS II.

Quaestiones aliae enodantur.

SYMMARIVM.

*Primus modus praebeendi consilium per simplicem suasionem, aut precationem. num. 125.**Secundus, per manifestationem artis occultae ad nocumentum. num. 126.**Tertius, proponendo motiuum, quod vehementer inclinatur ad nocumentum alterius. num. 127.**Quartus cum imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet contra ius, non teneri. num. 128.**Quintus, quando vi magna auctoritatis postulat aliquid iniquum. num. 129.**Sextus, cum quis determinate ad maius malum consulit, ut inferat minus. num. 130.**Septem quaestiones disputandae. num. 131. & seqq.*

125. **V**arijs modis potest procedere consilium circa damnificationem proximi. Primo, cum quis per simplicem suasionem, suadet, ut inferat damnum Titio. Et eodem modo se habet res, quando datur consilium per modum precationis, aut petitionis.

126. Secundo, cum quis manifestat alteri occultam viam, aut artem damnificandi Titium, v. g. si quis ostenderet furi occultam ianuam, aut fenestram, per quam posset ingredi ad furandum, & quam fur omnino ignoraret. Item si quis patefaceret illi secretum magicum, per quod posset consequi furtum, vel damnificationem.

127. Tertio, cum consuleas proponit damnificaturum motiuum, quod attendit eius inclinationem, & passionem valde illum urget, ut cum quis viro nobili, & honoris humani ambitioso proponit id motiuum, quod iuxta leges duellorum erit contra suum honorem, si non occidat Titium.

128. Quarto, cum aliquis homo imperitus consulit confessarium, aut Theologum, an teneatur in tali casu restituere, & Confessarius, vel Theologus contra ius, & fas respondeat illum non teneri ad restitutionem.

129. Quinto, cum quis fretus efficacia suae intercessionis, vel propter magnam suam auctoritatem, vel propter multam familiaritatem, postulat a Iudice, ut dicat ius pro Titio contra Sempronium, licet ius huic suffragetur, non illi. Quo pacto hodie plurimae sunt intercessiones iniquae, tanto persuasionis pondere, ut non semel trahantur Iudices ad manifestam iniquitatem.

130. Sexto, cum quis determinato ad maius malum consulit, ut inferat aliud minus malum: & hoc fiat dupliciter vel respectu eiusdem subiecti, ita ut volenti occidere Titium consulat quis, ne occidat, sed vulneret leuiter. Vel respectu diversorum subiectorum, ut si volenti occidere Titium consulat quis, ut vulneret famulum eius.

131. Ex quorum consiliorum diversitate variae exoriuntur quaestiones. Prima est, an qui revocat consilium simplex (quale propositum primo loco) teneatur adhuc ad restitutionem? Secunda, an qui revocat consilium, in quo manifestaverat speciale artificium damnificandi, maneat liber ab onere restituendi? Tertia est, in qua idem inquiritur de eo, qui praebuit consilium

lium tertio modo, scilicet proponēdo motiuum, quod valde urget operaturum. Quarta, an Confessarius consulens imperitè contrarius, quod liceat non restituere, teneatur ipse Confessarius ad restitutionem tamquam præcipuus debitor? Et quid, si revocet id consilium doctrinale?

132. Quinta quæstio est, an qui magno pondere intercessionis consulit, aut postulat à Iudice, vt ius dicat pro eo, cui iura non suffragantur, teneatur ad restitutionem damni illati? Et quid, si revocet, vel debito modo exponat suam intercessionem. Sexta, an qui consulit minus damnum proximi ei, qui intendebat inferre maius, teneatur ad restitutionem? Septima, an ei, qui intendebat inferre maius damnum Petro, illicitum sit consulere, vt inferat minus damnum inferendum Paulo, & consulens teneatur ad restitutionem? Et in his omnibus quæstionibus inquiritur etiam, an pars excusans ab onere restituendi subijcitur huic damnationi.

ARTICVLVS III.

Quatuor priores quæstiones expediuntur.

SVMMARIVM.

Qui revocat consilium simplex de damno inferendo, non tenetur restituere. num. 133.

Hæc sententia non subiacet damnationi. num. 134.

Quid dedit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium ad id, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. num. 135.

Opposita opinio subiacet damnationi. num. 136.

Qui dedit consilium nocendi proponens motiuum inclinans, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. num. 137.

Et proponitur casus. num. 138.

Ratio conclusionis. num. 139.

Et opposita opinio subiacet damnationi. num. 140.

Quando imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet culpabiliter aliquid iniustum, Theologus tenetur restituere, & imperitus non, nisi ratione rei accepta. num. 141.

Si vero Theologus revocet consilium, non tenetur. Ibid.

Ratio prioris partis conclusionis. num. 142.

Ratio posterioris partis. num. 143.

Eadem doctrina extenditur ad Regios consiliarios. num.

133. **Q**uod attinet ad primam quæstionem, assero, eum, qui revocat consilium simplex de damno inferendo, sive id consilium fuerit per modum suasionis, sive per modum precatationis, non teneri restituere. Et nota, vocari consilium simplex, quod nullum proponit motiuum, sed quasi imperativo modo, v.g. Occide illum, Furare illam suppellectilem, &c. Pro hac conclusione stat Petrus Navarra lib. 3. de

rest. cap. 4. num. 27. P. Ioannes Prepositus 3. part. quæst. 4. de Irregularitatibus P. Taneerus 2.2. disp. 4. sect. 6. dub. 14. num. 394, & alij, quos refert, & sequitur Diana 3. part. tract. 5. miscellan. resol. 83.

134. Hinc fit, hanc sententiam non subijci huic damnationi. Patet. Huic enim damnationi subiacet, qui dixerit, illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum, non teneri restituere: sed hæc sententia id non dicit ergo non subijcitur. Constat

tar minor. Nam consilium simplex revocatum non movet, neque inducit ad damnificandum; quia executor damni non infert illud propter tale consilium simplex, cum iam sit revocatum, & annullatum, nec moraliter perseverat ad influendum in delictum.

135. Secunda quæstio est, an qui præbuit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium inferendi damnum, v. g. ostendens secretum artis magicæ, si postea revocet consilium, sequatur tamen effectus damnificationis, teneatur restituere? In qua quæstione dicendum est, cum consiliatorem teneri ad restitutionem. Ita P. Lessius de iust. cap. 13. dubit. 3. num. 16. Lugo Card. tom. 1. de iust. Disp. 19. sect. 2. n. 37., & alij. Et ratio est evidens. Ille enim quamvis revocet consiliū, non propterea aufert causam, quam posuit, ostendendo illi occultum artificium nocendi ergo eiusmodi consiliator manet causa moralis eius damnificationis, & consequenter teneretur restituere. Confirmatur ex P. Lessio vbi supra. Nam qui furenti præbet arma, ut inimicum occidat, quamvis postea, præbeat consilium non occidendi, reus est damnificationis secutæ, dum re ipsa non abstulerit arma: ergo qui consuluit damnificationem, ostendendo artificium nocendi, reus erit damnificationis; dum illud artificium non impediit: cum ergo per revocationem consilij non impediatur re ipsa usus illius artificij ostensi ad nocendum, manet ille obnoxius oneri restituendi.

136. Et hinc clare constat, oppositam opinionem (si forte aliqui eam docuerint) manere subiectam huic damnationi. Etenim ea propositio subiecta manet huic damnationi, quæ docet non teneri restituere

illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum: sed præfata opinio id docet: ergo subiecta manet huic damnationi. Probatur minor: est enim evidens, illum consiliatorem movisse, & induxisse præfato modo ad inferendum damnum; & per solam revocationem consilij non abstulisse eum influxum movendi, & inducendi: ergo opposita opinio docet non teneri ad restitutionem illum, qui re ipsa movet, & inducit,

137. Tertia quæstio est, an quando consulens damnificationem proponit damnificaturo motivum, quod attentata eius inclinatione, & passione vrget illum ad executionem damni, si is revocet consilium, teneretur ad huc restituere. Quod quidem plerumque accidit in hominibus mundani honoris ambitiosis in occasionibus, quæ occurrunt servandi execrandas leges duellorum.

138. In quibus, & similibus casibus dicendum est, consiliatorem teneri restituere, quamvis revocet consilium datum. Sedebant Granatæ duo adolescentes nobiles vinculo amicitie coniunctissimi, confabulabanturque familiariter; cum vnus eorum alterum galero suo leviter percussit fere per ludum. Et cum ea levis percussio nullum generavisset fastidium percusso, accessit tertius alius, dixitque iuveni percusso, ut advertere iuxta mundi leges se mansisse *oneratum*, (sic enim vocant eum, qui patitur ignominiam, quam iuxta mundanas leges debet vlcisci) & huius tertij pessima insinuatio ita corruptit vinculum amicitie, ut percussus statim provocaret alterum ad duellum. In quo conflictu provocator læthale vulnus accepit. Alter vero amicitie memor complexus amicum, super humeros suos illum portavit in domum eius, & vulne-

Lessius.
Lugo.

Less.

ratus ante mortem iuridice declaravit, nolle se percussorem vlli supplicio addici. Qui eventus ostendit, quam vehementer influat consiliator, qui eiusmodi motivum proponit. Quare etiam si ante executionem duelli conaretur suadere, ne provocaret alterum, nihil proficeret, ut liber maneret ab onere restituendi.

139. Præfata conclusio eodem argumento nititur, ac præcedens. Nam quamvis consiliator conetur suadere omissionem damnificationis, ad huc persistit influxus illius motivi vrgentis, virtute cuius operatur ille, qui damnum infert. Et ideo pro ea conclusione stant Authores, qui pro antecedendi, quod etiã expressit Mag. Tapia tom 2. Catenæ, lib. quæst. 29 art. 2. num. 7. Et cum dicimus *motivum vrgens*, non intendimus excludere motivum minus vrgens, si hoc tale sit, ut moveat, & inducat ad crimen patrandum: motivum enim est satis vrgens, quando aptum est movere, & inducere.

140. Et inde infertur propositionem, quæ oppositum doceat, contineri sub hac damnatione. Etenim quamvis ille, qui dedit consilium, & proposuit motivum, revocet consilium, per manet in suo vigore motivum; atque adeo per illud motivum movet, & inducit ad nocendum: propositio ergo, quæ docebit, illum non teneri restituere, docebit, eum, qui movet, & inducit ad damnificationem, non teneri restituere: quæ propositio manifeste, subiacet damnationi.

141. Quarta quæstio est, an quando homo imperitus consulit confessarium, vel Theologum, an teneatur restituere, & consiliarius respondeat aliquid iniustum, sive ex malitia, sive ex ignorantia vincibi-

li, & culpabili, teneatur iste restituere tamquam principaliter obligatus? Et quid si revocet consultum suum? Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 35. asserit, solum consiliarium tamquam principaliter obligatum teneri ad restitutionem, non vero imperitum illum hominem, qui à Doctore accepit consilium, nisi ratione rei extantis, aut in qua factus est ditior. Et num. 37. addit cum Lessio citato, si is Doctor revocet consultum, sic non teneri ad restitutionem. Quod etiam docet Tapia vbi supra num. 8. Et communis.

142. Quæ assertio vera est, & tenenda quoad utramque partem. Prima quidem, quia ille imperitus homo manet invincibiliter ignarus obligationis restituendi; cū fecit totū, quod debuit consulendo Doctorem, circa quæ ipse non tenetur scire. Et si qua fuerit opinio, quæ doceat oppositū, & conetur suadere, eum Doctorem manere liberum ab onere restituendi, subiecta manebit huic damnationi; cum certum sit, eum Doctorem movere, & inducere culpabiliter ad damnificationem, quæ stat in omissione restitutionis debita.

143. Secunda etiam pars est certa. Nam si Doctor ille, qui dedit consilium, seriò persuadeat, falsam esse doctrinam, quam illi imperito prius tradiderat, iam ex parte illius nihil est, quod influat in eam damnificationem. Et sic verum est, quod per revocationem consulti desinit movere, & inducere ad damnificationem. Et ideo hæc secunda pars non subijt damnationem.

144. Quæ dicta sunt de Theologo cōsulente operationes iniustas, intelligenda etiam sunt, & præcipue de Regis consiliarijs, cum consulunt Regi bellum iniustum, aut gbellam iniquam, aut actionem con-

Tapia.

Lugo.

Less.

Tapia.

tra

tra immunitatem Ecclesiasticam. Rex enim, si post debitam consultationem virorum Doctorum, ex consilio eorum decernat aliquid iniustum, ipse non teneatur restituere, cum non teneatur scire, & præstet debitam diligentiam ad sciendum, quid oporteat. Ipsi verò consiliarij, qui sive ex malitia, sive ex ignorantia culpabili consulunt rem iniustam, tenentur omnem damnificationem resarcire.

ARTICVLVS IV.

Tres alie quæstiones enodantur.

SVMMARIVM.

An qui per intercessionem consulit Iudici, vt ferat sententiam iniquã, teneatur restituere? num. 145.

Conclusio affirmativa probatur. num. 346.

Ad quid, si intercessione revocaveris? num. 147.

An qui inducit ad minus damnum proximi, iuste operetur, nec teneatur restituere? num. 148.

Conclusio affirmativa roboratur auctoritate Sanctorum Patrum. num. 149.

Qui consulit minus malum, consulit conditionaliter. num. 150.

Si potest consilio impedire omnino damnum, peccat consulendo minus damnum, & tenetur restituere. num. 151.

Obiectio ex iure canonico. num. 152.

Explicatio textus. num. 153.

Quomodo qui consulit minus damnum, non sit causa moralis damni? num. 155.

An sit paritas à consulente minus damnum ad exequentem illud? num. 156. seq.

Quo sensu dicatur minus malum

vere esse malum? num. 158. & seq.

Quomodo intelligatur, non licere petere, quod alius nequit iuste facere? num. 160. & seq.

An eum, qui vult nocere Titio, liceat inducere, vt inferat minus nocumentum Sempronio? num. 162.

Conclusio negativa statuitur, & probatur. num. 163.

Limitatur primo, in casu quo ille tertius teneatur subijcere se illi damno minori. num. 164.

Limitatur secundo pro casu, quo passurus minus damnum non sit rationabiliter invitus. num. 165.

Limitatur tertio pro casu, quo fur velit furari à Petro, & illi suadeas, vt furetur ob altero, cui minus noceat, non determinando personam. num. 166.

Alia quarta limitatio examinatur. num. 167.

145. **Q**uinta quæstio est, an ille qui magno pondere intercessionis consulit iudici, vt ferat sententiam iniustam, teneatur restituere damnum illatum? Et quid, si revocet intercessionem, aut illam debito modo exponat? v.g. si vir in magna dignitate constitutus, vel à quo maxime dependet Iudex, vel à quo ipse Iudex timet vehementiã iræ, si non annuat eius postularis, postulat à Iudice sententiam iniquam, teneatur resarcire damnum ortum ex sententia Iudicis?

146. Et dicendum est sine dubio, teneri. Quæ assertio est iuxta mentem omnium Theologorum. De quo videndi Authores citati. Et ex hac damnatione manifeste constat: iuxta quam ille tenetur restituere damnum illatum, qui movet, & inducit ad illud inferendum: sed qui sic postulat à Iudice ini-

quam sententiam, mover, & inducit, ad illud damnum inferendum: ergo ille tenetur restituere iuxta prescriptum huius damnationis.

147. Si autem vel iniquam intercessionem revocaverit, vel in prima intercessione serio declaraverit, suam intentionem esse, ne Iudex transfiliat meras iustitiae, non tenetur ad restitutionem. Ita Authores supra citati. Et ratio est clara: quia ea intercessio revocatione ipsa definit influere, atque adeo iam non inducit, neque movet ad sententiam iniustam; & consequenter non continetur sub hac damnatione. Praeterea, si ab initio declaravit, nihil petere iniustum; sed id solum, quod ex mera gratia potest Iudex operari, sic ea intercessio non intendit damnum proximi, neque inducit ad illud.

148. Quæstio sexta est, an qui movet, & induit ad minus damnum proximi illum damnificationem, qui omnino est determinatus ad maius damnum inferendum eidem, teneatur restituere, & continetur sub hac damnatione? In qua quæstione assero, illum, qui ita movet, & inducit ad minus damnum, non teneri restituere, quin potius operari, quod licitum, & honestum est, scilicet quando non est in potestate eius omnino impedire damnificationem. V.g. Si quis omnino est determinatus occidere Petrum, licite possum illi persuadere, ut non auferat vitam, sed contentus sit auferre substantiam temporalem per furtum. Pro hac sententia stant Innocentius, Ostiensis, Ioannes Andreas,

Innoc.
Ostiensis.
Andreas
Abbas.
Anchar.
Cardin.
Adrianus

Abbas, Ancharranus, Cardinalis, Adrianus, Angelus, Sylvester, Caeteranus, Armilla, Ioannes de Medina, Sotus, Navarus, Veracruz, Corduba, Barth. de Medina, Nie-

va, Navarra, Matienço, Enriquez, Molina, Silva, Aragon, Carbo, Graffis, Ludov. Lopez, Rodriguez, Vega, & Pereira, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 11. num. 15. Item docent P. Lessius de iust. cap. 13. dubit. 3. num. 19. Lugo Card. tit. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 44.; & est valde communis contra alios oppositum opinantes.

149. Hanc conclusionem roborat P. Thomas Sanchez, ex testimonio S. Augustini, quod refertur in cap. *Si quod verius*. 33. quaest. 2. ubi de volenti occidere uxorem, ut fruëretur alia muliere, ait: *Si facturus est, quod non licet, iam faciat adulterium, & non faciat homicidium: ut vivente uxore sua alteram ducat, & non humanam sanguinem fundat.* Probat etiam ex S. Epiphanio lib. 2. contra hereses, haeres. 61., & ex S. Gregorio lib. 32. Moral. cap. 18., & ex S. Chrysostomo homil. 27. ad pop. Antioch., & ex S. Ambrosio lib. 1. de Abraham. cap. 6. & ex S. Thom. quaest. 1. de Malo art. 5. ad 14., & iterum ex S. Augustino lib. de Mendacio cap. 7.

150. Ratio est manifesta. Nam qui intendenti occidere Petrum, suadet, ut non auferat vitam, sed pecuniam, non inducit illum, ut auferat pecuniam, sed actu conditionali suadet, ut si aliquod Petro damnum illaturus sit, non fiat in vita, sed in pecunia. Deinde quia qui suadet, ne Petrus patiatur detrimentum vitae, sed ad summum pecuniam recte gerit negotium Petri, cui si daretur optio alterutrius damni infalibilibiter inferendi, eligeret potius ablationem pecuniae, quam vitae. Et propterea Petrus debet grates agere huiusmodi suavori.

151. Dixi. *Quando non est in potestate suadentis impedire omnino dam-*

Angelus
Sylvest.
Caeteranus
Armilla
Medina
Sotus
Navarra
Veracruz
Corduba
Medina
Nica
Navarra
Matien.
Enriquez
Molina
Silva
Aragon
Carbo
Graffis
Lopez
Rodrig.
Vega
Pereira
Tho Sanchez
Lessius
Lugo

S. Aug.
S. Epiph.
S. Greg.
S. Chrysost.
S. Amb.
S. Thom.
S. Aug.

damnificationem: quia si consilio suo potest impedire omnino damnificationem, peccat graviter suadendo minus damnum, & tenetur restituere. Non quia teneatur ex iustitia impedire damnificationem (homo enim privatus non tenetur ex iustitia, sed solum ex charitate eam impedire) sed quia cum possit impedire, suadet illud damnum minus; tunc enim illa suasio non est conditionalis: non enim dicit, *si infallibiliter illarurus es damnum maius*, cum supponamus posse fieri, quod ea damnificatio suasio impediatur. Et fortasse hoc solum est, quod intendunt Authores negantes licitum esse consulere minus damnum proximo.

152. Obijcies primo. In cap. *Super eo. de Usuris* dicitur: *Multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, usurarium crimine involvatur.* Ex quo sic efformatur argumentum: maius damnam est occisio captivi, quam crimen usurae; sed non licet consulere usuram pro vitanda occisione captivi: ergo non licet consulere minus damnum ad avertendum maius.

153. Respondeo, illicitum esse facere malum, ut veniat bonum; licitum vero, determinatum ad unum, e duobus malis induci ad hoc, quod faciat minus malum. Itaque nemo potest committere crimen usurae pro redimenda vita captivi; hoc enim est, quod prohibetur in eo cap. *Super eo.* Si vero Titius firmiter apud se statuisset, unum e duobus patrare, vel occidere captivum, vel usuras admittere, licitum est, eum inducere, ne occidat, sed contentus maneat admissione usurarum.

154. Obijcies secundo. Qui est causa moralis damni, tenetur restituere: sed qui inducit ad minus malum, est causa moralis illius: ergo tenetur restituere.

155. Respondeo, eum, qui inducit ad minus malum, sub conditione quod alter firmiter statuerit facere maius, non esse causam moralem damni, sed potius causam moralem melioris fortunae proximi; cui multo melius est, pati minorem calamitatem, quam maiorem.

156. Obijcies tertio. Eodem modo se habet quoad peccatum, consulens, & exequens: sed qui exequitur minus malum, peccat exequendo: ergo eodem modo peccat, qui consulit illud.

157. Respondeo, negando maiorem: nam diverso modo consulitur, ac mandatur executioni. Consulitur enim sub conditione, quod delinquens nolit desistere a maiori damno; executio autem damni absoluta est, neque capax eius conditionis. Et quidem in potestate exequentis est utrumque malum omittere; in potestate autem consulentis non est retrahere ab utroque malo.

158. Obijcies quarto. Minus malum adhuc verè est malum: sed non licet inducere ad malum: ergo non licet inducere ad minus malum.

159. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: non licet inducere ad malum [sub conditione, quod quis statuerit inferre maius malum,] nego; [absolute, & sine ea conditione,] concedo.

160. Obijcies quinto. Non licet petere, quod alius nequit iuste facere; sic enim non licet petere a malefico, quantumvis parato, ut maleficium maleficio solvat; quia ei non licet id facere absque peccato: sed damni illator non potest inferre iuste illud minus damnum: ergo neque potest peti ab illo, ut fiat.

Ref.

161. Respondeo distinguendo minorem: non licet petere [absoluite] quod alius nequit iuste facere, concedo: non licet petere [sub conditione, quod vnum è duobus malis faciendum sit, ad hoc vt fiat minus malum,] quod alius nequit iuste facere, nego. Id enim non est petere, quod fiat iullud malum, sed quod ex duobus malis eligatur minus. Et ex his patet, hanc inductionem ad minus malum, modo explicato, non contineri sub hac damnatione.

162. Quæstio septima est, an eum, qui firmiter statuit inferre maius damnum Titio, liceat inducere, vt inferat minus damnum Sempronio? Et conveniunt omnes Theologi, id esse illicitum, contra iustitiam, & ita consulentem teneri ad restitutionem. Ita Sorus, Aragon, Salon, Navarra, Carbone, Ludovicus Lopez, Graffis, Rodriguez, & Vega, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez, lib. 7. de Matrim. disp. 11. num. 24. P. Molina tom. 2. de iust. disp. 339. qui etiam citat Angelum, Sylvestrum, Navarrum, & Caietanum. Item P. Lessius de iust. cap. 13. dubitat. 3. num. 20.

Sorus.
Navarra.
Aragon.
Salon.
Carbone.
Lopez.
Graffis.
Rodrig.
Vega.
Tho San.
Molina.
Angel.
Sylvest.
Navarr.
Caietan.
Lessius.

163. Ratio conclusionis est, quia quamvis licitum sit consulere minus malum, id intelligitur esse licitum, dum modo non sit in præiudicium tertij. Et ita si volenti furari à Titio centum aureos, suadeas non furari ab eo eam quantitatem, sed à Sempronio quinquaginta, iam determinas furem in præiudicium Sempronij, & es causa moralis damnificationis eius; atque adeò teneris restituere, si fur non restituat. Deinde quia Sempronius habet ius, ne tua iussione, aut consilio illi damnum inferas: quod ius violaturo eo consilio, postulatque satisfactionem.

164. Hæc tamen conclusio patitur limitationes aliquas. Prima est, in casu, quo ipse tertius teneatur subijcere se illi damno minori, ne alter patiatur illud maius. V.g. Si quis intendat occidere Regem, & Ioannes videat malefactorem non posse deterreri à tali facinore, poterit illi suadere, ne occidat Regem, sed famulum eius; quia famulus tenetur exponere vitam pro bono publico.

165. Secunda limitatio est pro casu, quo passurus minus damnum non sit rationabiliter invitus. V.g. Si fur velit subripere à Petro quantitatem magnam, per quam reducendus est Petrus ad extremam necessitatem, tum potest illum inducere, vt subripiat aliquantulum à Paulo prædivate: nam in eo casu Paulus non est rationabiliter invitus, eo quod teneatur prospicere, ne Petrus incidat in extremam necessitatem.

166. Tertia limitatio est pro casu, quo fur velit furari à Petro, & illi suadeas, ne noceat Petro, sed alteri, nullam determinando personam, nempe vt illi damnum inferat, cui minus nocebit. Vt si velit furari à Petro paupere, & suadeas, ne ab eo furetur, sed ab aliquo divite indeterminate. Quæ tres limitationes sunt ad mentem P. Thomæ Sanchez, vbi supra.

167. Quartam limitationem addit Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 46., scilicet pro casu, quo fur velit inferre damnum vtrique homini, vel alterutri ex duobus, nec super est spes avertendi illum ab vtroque, potes aperire illi veritatem speculativam, dicendo: Maius peccatum est furari ab hoc viro pauperrimo, quam ab illo viro prædivate. Cuius asserti rationem reddit. Quia per hoc solum explicas illi veritatem quamdam certissimam. Quod scilicet

scilicet maius peccatum, & malum sit hoc, quam illud: nemo autem potest rationabiliter esse inuitus, aut conqueri, quod veritatem vilem, & honestam explices indigenti; nam licet Petrus ius habeat ad rem suam, non tamen habet ius, ut non explices proximo veritatem honestam. Et ex dictis constat, quæ opinio in hac quaestione subiaceat, & quæ non subiaceat, damnationi.

DISERTATIO XXIV.

An litus sit contractus Mohatra respectu eiusdem personæ cum pacto de retrovendendo.

SUMMARIVM.

Triplex est pretium, summum, medium, & infimum. num. 1.

Qui emit infimo pretio, potest vendere summo; & qui vendit summo, potest emere infimo. num. 2.

Explicatur, in quo consistat Mohatra. num. 3.

Ille contractus est iniquus. num. 4.

In quo consistat iniquitas eius contractus? num. 5.

Quam merito damnatus sit is contractus. Et explicatur damnatio. n. 6.

1. **P**ropositio 40. ex damnatis hæc est. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri. Pro cuius intelligentia præmitto priano cum communi sententia, pretium iustum aliud esse summum, aliud medium, & aliud infimum, v.g. Si res in summo pre-

tio valeat decem argenteos, in medio novem, & in infimo octo.

2. Præmitto secundo, ea, quæ quis emit infimo pretio, posse vendi summo, dummodo non excedantur limites iusti pretij. Quod vique adeo verum est, ut si quis emat à Petro merces summo pretio, & postea emptor necessitate pressus vendat illas pretio infimo intra latitudinem iusti pretij, & sciat Petrus illas vendi eo infimo pretio, potest Petrus, qui illas vendidit summo pretio, emere illas infimo. Et ratio est: quia licet Petrus eas vendiderit summo pretio, non amittit ius emendi, quod habent cæteri emptores: & sicut cæteri possunt illas emere infimo pretio, ita & Petrus, qui illas vendidit summo.

3. Hinc oritur quaestio, an licitus sit contractus, quem vocant Mohatra? Qui ita solet fieri. Petrus eget pecunijs, & vadit ad Ioannem mercatorem, ut sibi eas mutuet: respondet Ioannes, se non habere pecunias mutuandas, suadetque Petro, ut emat credito merces summo pretio, cum pacto tamen retrovendendi infimo pretio pecunia numerata, & hoc modo Petrus accipit pecunias, quas desiderabat, sed cum detrimento suo, & lucro Ioannis Mercatoris. Inquiritur itaque, an hic contractus sit illicitus inuitus cum pacto retrovenditionis.

4. Dicendum est, illum contractum esse illicitum. Ita P. Molina ^{Molina} tom. 2. de iust. disp. 310. §. *Observa* ^{Leij.} P. Lessius de iust. cap. 21. num. 130. ^{Lugo.} illis vltimis verbis: *Non tamen potest illum ad hoc cogere, sed debet omnino liberum relinquere.* Et Lugo Card. tom. 2. de iust. disp. 26. sect. 13. nu. 205. illis verbis. *Dum tamen & pretio iusto vendat, & emat; & pactum talis retrovenditionis non præcesserit.* Qui Authores multos alios citant. Ratio